

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Копилюк Оксани Іванівни
на дисертаційну роботу Мартинюка Ростислава Федоровича "Інноваційно-
інвестиційна складова фінансової безпеки банківських установ",
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа та страхування"**

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Діяльність банків України в умовах повномасштабної війни супроводжується новітніми екзистенційними ризиками і загрозами, які пов'язані із скороченням кількості установ та закриттям їх філій на територіях ведення бойових дій, зниженням рівня капіталізації, погіршенням якості кредитного портфеля та зростанням рівня резервування, недостатнім обсягом інвестиційних ресурсів для забезпечення інноваційних трансформацій. За таких умов впровадження інноваційних банківських продуктів та використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, хмарні технології, блокчейн, біометрія, мобільні додатки, чат-боти, онлайн-банкінг, power-банкінг, пересувні мобільні відділення для прифронтових територій, нові платформи для ринку цифрових валют та інші забезпечують банкам додаткові конкурентні переваги, комплексність обслуговування та фінансову інклюзивність, підвищують ефективність і прибутковість діяльності. Варто зазначити, що в банках України уже використовуються новітні цифрові рішення, які є унікальними: миттєві онлайн-перекази, авторизація платежів за допомогою біометрії, віртуальний монобанк та інші. Цифрова трансформація в банках України актуалізує необхідність дослідження теоретичних та прикладних аспектів організації системи фінансової безпеки та її інноваційно-інвестиційної складової з врахуванням цифрової трансформації, існуючих ризиків, загроз та небезпек.

Недостатня розробленість теоретичних та методичних положень щодо оцінювання інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банків з урахуванням перманентного процесу діджиталізації та цифровізації, впровадження фінтеху й посилення впливу воєнних, кібер-, операційних, фінансових, комерційних, інформаційних та інших ризиків зумовили актуальність, наукову новизну і практичну цінність даної дисертаційної роботи.

Дисертація виконана відповідно до плану наукових досліджень, які проводилися у Волинському національному університеті імені Лесі Українки за держбюджетною темою "Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання" (державний реєстраційний номер 0120U102632).

Авторським внеском у розробку вказаної тематики стало обґрунтування науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення процесу оцінювання детермінант інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності, в тому числі й банків України з урахуванням аспектів цифровізації та децентралізації державного управління.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність та обґрунтованість представлених у роботі висновків та рекомендацій визначається сукупністю отриманих автором наукових результатів. У процесі дослідження дисертантом опрацьовано: 209 літературних та електронних джерел, серед яких вітчизняне законодавство, фундаментальні праці вітчизняних і закордонних учених, присвячені теоретичним та прикладним аспектам забезпечення фінансової безпеки та її інноваційно-інвестиційної складової в банках, офіційні дані Національного банку України, комерційних банків, Державної служби статистики України, Інтернет-ресурси, результати власних аналітичних розрахунків здобувача.

Обґрунтуванню теоретичних положень, висновків та практичних рекомендацій, які містяться у дисертації, сприяло використання загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, таких як: діалектичний, пізнання, дедукції та індукції, аналізу, синтезу, узагальнення, індикаторний, статистичний, графічний, структурний, логічного аналізу, систематизації, аналогій, метод кореляційного й системного аналізу, синектичний, просторовий, системний та логіко-структурний підходи тощо.

Підтвердженням наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій є логічна послідовність у постановці і виконанні завдань відповідно до мети дослідження.

Мету роботи досягнуто – обґрунтовано й поглиблено теоретико-концептуальні, науково-методичні й практичні рекомендації щодо підвищення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ.

Висновки та узагальнення, сформульовані у дослідженні в повному обсязі відображають хід вирішення поставлених здобувачем завдань, їх важливість для подальшого зміцнення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банків, включаючи розв'язання проблем прикладного характеру. Це дає змогу зробити висновок про обґрунтованість та достовірність наукових положень, узагальнень та рекомендацій, викладених у дисертації Мартинюка Р. Ф., а також свідчать про високий науковий рівень здобувача.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Вивчення змісту дисертаційної роботи Мартинюка Р. Ф. дозволяє зробити висновок про те, що її основні положення характеризуються науковою новизною та у комплексі спрямовані на вирішення важливої наукової й прикладної проблеми – поглиблення теоретичних і методичних засад оцінювання та підвищення рівня інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банків України.

Найбільш важливими результатами, що характеризуються новизною і розкривають логіку, складність, повноту та зміст дисертації, слід вважати наступні:

– теоретичні засади концептуалізації інноваційно-інвестиційної діяльності в банках, які охоплюють 5-етапну послідовність дій з врахуванням впливу екзогенних та ендогенних чинників, об'єктів, суб'єктів, умов реалізації, обґрунтування інноваційного проєкту з конкретизацією цілей, форм та методів й джерел фінансування інновацій, їх впровадження у практичну діяльність банків, оцінку ефекту та ефективності продуктових і технологічних інновацій на кожному з етапів життєвого циклу (с. 41-43, рис. 1.1);

– понятійно-термінологічний апарат, зокрема удосконалення змісту дефініції "інноваційно-інвестиційна безпека банківської установи" у широкому та вузькому значенні, під якою визначено стан банку, який засвідчує ефективне формування, розподіл і використання необхідного обсягу інвестиційних ресурсів задля фінансування, впровадження і функціонування інновацій з метою поліпшення обслуговування споживачів банківських продуктів, послуг і технологій, а також успішної реалізації тактичних і стратегічних цілей розвитку банку. У вузькому значенні – це стан захищеності інвестиційних ресурсів, спрямованих на фінансування інновацій з врахуванням впливу екзогенних та ендогенних загроз впродовж усього періоду кругообороту (с. 57);

– теоретичні положення щодо виявлення характерних ознак інноваційно-інвестиційної безпеки банків, які визначально впливають на тип бізнес-моделі, конкурентоспроможність, ринкову вартість та рівень фінансової безпеки банківських установ (с. 58-60);

– поглиблення економічного змісту формування системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки банківських установ (рис. 1.4, с. 59), яка базується на визначених автором принципах, до яких віднесено: наукову обґрунтованість, безперервність, цілеспрямованість, ефективність, комплексність, оперативність, надійність (с. 62-63);

– методику комплексного оцінювання інноваційно-інвестиційної складової

фінансової безпеки банківських установ, яка ґрунтується на оцінці ефективності інвестицій в інновації та визначенні рівня інноваційно-інвестиційної безпеки банку (с. 123-140), дозволяє визначити рівень безпеки на основі кількісних і якісних показників та інструментарію економіко-математичного моделювання;

– підхід до оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банків й механізму її забезпечення на основі пріоритетних імперативів фінансового, організаційного, нормативно-правового характеру, управління ризиками та загрозами, кібербезпекою (рис. 3.7, с. 161) з використанням сучасного економіко-математичного інструментарію для визначення рівня ефективності банківських інновацій і врахуванням "часового лагу" (с. 161-173);

– методичний підхід до оцінювання ефективності забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки (с. 177-187) на основі визначення інтегрального показника, який охоплює часткові коефіцієнти (с. 178) й коефіцієнта чутливості діяльності окремого банку до тенденцій розвитку банківської системи України, що дозволяє обґрунтувати тип інноваційно-інвестиційної стратегії банку з врахуванням рівня ризиковості (с. 186, табл. 3.6).

Усі елементи наукової новизни сформульовані коректно, повною мірою відображають внесок здобувача у розвиток науки та досліджуваної проблематики, а рівень їх обґрунтованості відповідає нормативним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Наукова значущість та практична цінність одержаних результатів дослідження

Отримані Мартинюком Р. Ф. результати дослідження мають не тільки теоретичне, а й прикладне значення. Висновки дисертаційної роботи стали підґрунтям для формування теоретичних засад інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки й розроблення методичних рекомендацій до оцінювання її рівня в банках України.

Отримані результати реалізовані в практиці управління на регіональному

рівні та у діяльності комерційних банків, що підтверджують відповідні довідки. Пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи пройшли апробацію та прийняті до впровадження в діяльності: Волинської обласної військової адміністрації, АТ АКБ "Львів", АТ КБ "Приватбанк".

Окремі наукові положення та прикладні результати дисертації впроваджені у навчальний процес кафедри фінансів Волинського національного університету імені Лесі Українки при підготовці навчально-методичного забезпечення таких освітніх компонент: "Банківська справа", "Цифрові фінанси", "Фінансові інновації", "Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки".

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях за темою дисертації

За результатами дисертаційної роботи здобувачем опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 5,62 друк. арк. (з яких особисто автору належить 3,9 друк. арк.), серед яких 2 публікації у виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах Scopus (Web of Science) загальним обсягом 1,87 друк. арк.; 4 публікації у фахових наукових виданнях України загальним обсягом 2,45 друк. арк., 1 публікація у міжнародному періодичному науковому виданні загальним обсягом 0,66 друк. арк.; а також 5 публікацій апробаційного характеру загальним обсягом 0,64 друк. арк. Внесок автора у працях, написаних у співавторстві, конкретизовано у переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Оприлюднені матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи, основні її положення та наукову новизну. Опубліковані наукові праці здобувача, які зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам чинного порядку присудження ступеня доктора філософії. Кількість та обсяг друківаних праць дають автору право для публічного захисту дисертації.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз матеріалів дисертації та наукових публікацій здобувача, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дав підстав констатувати допущення порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення автора надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використані методики досліджень та інформаційні ресурси. Ознак академічного плагіату не виявлено, що дозволяє зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи актуальність обраної теми, наукову новизну результатів дисертації, їх достовірність й практичну значимість, слід вказати на наявність дискусійних положень, окремих недоліків і неточностей у роботі Мартинюка Р. Ф. Суть основних полягає в наступному:

1. Дисертантом ґрунтовно розкрито теоретичні основи інноваційно-інвестиційної діяльності банківських установ та розроблено алгоритм реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності (рис. 1.1, с. 42) в контексті реалізації 5 основних етапів. Загалом підтримуючи таку розробку автора, доцільно було б включити одним із етапів реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності оцінку рівня інноваційно-інвестиційної безпеки банків в контексті ідентифікації ризиків, загроз, небезпек.

2. Автором розроблено механізм забезпечення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ (рис. 1.5, с. 61), представлено послідовність дій щодо фінансування та оцінки ефективності інвестицій у інновації з врахуванням стану, моніторингу інноваційно-інвестиційної безпеки й впливу екзогенних та ендогенних загроз. Поруч з цим, деталізація форм, методів, важелів та інструментів як складових механізму інноваційно-інвестиційної

безпеки банків залишилася поза увагою дисертанта.

3. У п. 2.1 "Макроекономічні детермінанти інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ" здійснено ґрунтовну оцінку показників діяльності банківської системи України за 2020-2023 рр. в контексті виявлення стимулюючих та деструктивних чинників впливу на інноваційну діяльність з дотриманням безпекоорієнтованого підходу та виокремлено загрози інноваційно-інвестиційній безпеці. Проте, окремі показники-індикатори, які впливають на стан інноваційно-інвестиційної безпеки банків України у роботі не враховано, зокрема: рівень фондування в інновації, рівень інвестиційного забезпечення інновацій за рахунок строкових депозитів, рівень проникнення інвестицій, рівень кредитно-інвестиційної активності банків тощо.

4. У п. 2.3. "Комплексне оцінювання інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ з використанням економіко-математичного моделювання" (с. 121-132) автором запропоновано власну методику оцінювання інноваційно-інвестиційної безпеки банків з використанням таких підходів, як 1) аналіз інвестицій в інновації; 2) визначення типу інноваційно-інвестиційної безпеки банківської установи (рис. 2.21, с. 124) та апробовано її для визначення рівня інноваційно-інвестиційної безпеки АТ КБ "Приватбанк" та АТ АКБ "Львів". Поруч з цим, вимагає більш детального обґрунтування пропозиція автора щодо вибору: банків-об'єктів дослідження, які є різними за системною важливістю, величиною активів, формою власності та інноваційно-інвестиційною спроможністю; індикатора ефективності банківських інновацій, який розрахований як співвідношення інвестицій в банківські інновації до власного капіталу банку (с. 132) та доведення тези про вплив інвестиційних ресурсів на рентабельність активів як дуже слабкий.

5. У підрозділі 3.3 "Розробка методичних рекомендацій щодо зміцнення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ у контексті забезпечення їхньої конкурентоспроможності" автором розроблено методичний інструментарій оцінювання інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки на основі часткових коефіцієнтів стабілізаторів та

дестабілізаторів, до яких віднесено індикатор ефективності банківських інновацій, коефіцієнт миттєвої ліквідності, коефіцієнт достатності капіталу, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу (с. 178-184). На нашу думку, вибір таких коефіцієнтів вимагає більшої конкретизації з позицій оцінки їх впливу на рівень інноваційно-інвестиційної безпеки. Враховуючи взаємозв'язок показників прибутковості активів і прибутковості капіталу банківських установ, доцільно було б запропонувати у даному методичному підході коефіцієнт співвідношення довгострокових кредитів до довгострокових депозитів юридичних і фізичних осіб як вагомого джерела інвестицій, які можуть спрямовуватися не лише у кредитно-інвестиційну діяльність, але й у інноваційну.

6. У п. 3.3 "Розробка методичних рекомендацій щодо зміцнення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банківських установ у контексті забезпечення їхньої конкурентоспроможності" автором розроблено підхід до оцінювання ризиків діяльності окремих банків та вибору ними типу інноваційно-інвестиційної стратегії (с. 184-187). Варто було б більш детально розкрити підходи до обґрунтування типу та характеристики агресивної, поступальної, захисної, поміркованої та стабілізаційної інноваційно-інвестиційної стратегії банків.

7. У роботі має місце різна періодизація досліджень, зокрема, наведено дані щодо динаміки розвитку Інтернет-банкінгу серед різних вікових груп населення в окремих банківських установах України за 2019-2021 рр. (табл. 2.5, с. 104), показники фінансової безпеки Приватбанку (табл. 2.6, с. 117) за 2019-2022р., динаміка номінального, реального ВВП України та ланцюгового темпу приросту реального ВВП за 2020-2022 рр. (рис. 2.4, с. 91), динаміка реального ВВП України на душу населення та його ланцюгового темпу росту за період 2020-2022 рр. (рис. 2.5, с. 92) тощо, що ускладнює можливість обґрунтування висновків та дослідження впливу війни на стан інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банків.

Зазначені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної цінності й вагомості наукового доробку дисертанта.

Загальний висновок

Ознайомлення з дисертацією Мартинюка Ростислава Федоровича дозволяє зробити висновок, що мета роботи досягнута, поставлені завдання вирішені. Дисертація Мартинюка Ростислава Федоровича "Інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банківських установ" є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, яке характеризується новизною одержаних результатів, висновків та рекомендацій, має теоретичне і прикладне значення. Основні положення дисертації належним чином висвітлені в опублікованих працях. Наукові положення, що винесені на захист, містять елементи наукової новизни, є обґрунтованими і дали змогу запропонувати теоретичні, методичні й прикладні рекомендації щодо зміцнення інноваційно-інвестиційної складової фінансової безпеки банків.

За змістом, актуальністю, оформленням, підходами до вирішення наукових проблем, теоретико-методичним та прикладним значенням отриманих результатів дисертаційна робота на тему: "Інноваційно-інвестиційна складова фінансової безпеки банківських установ" відповідає тематиці досліджень у галузі знань 07 "Управління та адміністрування" зі спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування", вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022р. № 44 "Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії", а її автор – Мартинюк Ростислав Федорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" у галузі знань 07 "Управління та адміністрування".

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу
Львівського торговельно-економічного університету

ПРИЙС КОПИЛЮК
ЗАВІРЯЮ
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ
"07" серпня 2024р.

О. І. Копилюк